

Lotta Ilomäki 2011

In Search of Musicianship: A Practitioner-Research Project on Pianists' Aural-Skills Education

Muusikkoutta etsimässä: toimintatutkimus pianonsoittajien säveltapailuopetuksesta

Tutkimuksen aiheena ovat pianonsoittajien musiikin hahmotustaidot ja niiden suhde säveltapailun opetuskäytäntöihin ja opetusperinteeseen. Työ jakaantuu teoreettiseen osaan, joka tarkastelee säveltapailun ja musiikin hahmotustaitojen oppimismekanismia, sekä pianonsoittajien parissa toteutettuun toimintatutkimukseen.

Tutkimuksen teoreettisessa osassa pyritään ymmärtämään musiikin hahmotustaitojen oppimista tavalla, joka soveltuu sekä muodolliseen säveltapailuopetukseen että luokkahuoneiden ulkopuolella tapahtuvaan oppimiseen. Pohjana on John Deweyn pragmatistinen filosofia sekä myöhempi nk. toimintaorientoitunut kirjallisuus, jossa ihmisen oppiminen ja ajattelu ymmärretään vuorovaikutukseksi ympäristön kanssa. Muusikoiden ”sisäisen kuulemisen” taidot voidaan tästä näkökulmasta nähdä sisäistettynä toiminnan ennakoitina. Koska muusikoilla on erilaisia toimimisen taitoja, musiikkia ”kuullaan” monilla erilaisilla tavoilla.

Tutkimukseen kuuluvassa opetuskokeilussa tutkija opetti kahta säveltapailukurssia Sibelius-Akatemian esittävän säveltaiteen ja musiikkikasvatuksen opiskelijoille, jotka soittivat pääsoittiminaan pianoa. Opiskelijat pohtivat lisäksi haastatteluissa muusikon päämääriään ja kehittymistarpeitaan. Tutkimusaineisto koostui opiskelijoiden haastatteluista ja oppimispäiväkirjoista, tutkijan päiväkirjoista ja tuntinauhoituksista.

Tutkimustulokset viittaavat siihen, että opiskelijoiden erilaiset kokemustatustat esimerkiksi korvakuulosoitossa, nuoteista soitossa ja laulamissa muoivasivat myös heidän kokemuksiaan muodollisesta säveltapailuopinnoista. Soiton kautta opiskelu koettiin mielekkääksi, mutta opiskelijoiden päämäärät ja kehittymistarpeet muusikoina eivät kaikki olleet helposti yhdistettävissä säveltapailun perinteisiin tavoitteenasetteluihin. Tulosten perusteella myös korvakuulosoiton käyttötavat jäivät kokeilussa vielä rajallisiksi, ja osa opiskelijoista olisi kaivannut tehokkaampaa tukea musiikin jäsentämiseen mielekkäinä hahmotusyksiköinä erityisesti silloin kun he nuotinsivat sitä tai analysoivat sitä kuulonvaraisesti.

Toimintaorientoituneen kirjallisuuden valossa kyky käyttää työkaluja ja instrumentteja on keskeinen inhimillinen ajattelutaito, johon kuuluu myös mahdollisuus tarkempaan tai toisaalta globaalimpaan hahmottamiseen. Tutkimustulokset antavatkin aihetta pohtia säveltapailuopetuksen kehittämismahdollisuuksia siihen suuntaan, että soittimen välittämä musiikillinen hahmottaminen saisi aikaisempaa itsenäisemmän sijan: ei vain välineenä vaan myös päämääränä. Tulokset viittaavat myös siihen, että säveltapailutaitojen arviointia ja opiskelijoiden oppimisprosessien dokumentointia olisi tarpeen kehittää avointen tehtävätyyppien suuntaan, joissa musiikin hahmottamisen yksilöllisyys ja merkityksellisyys tulevat aiempaa paremmin näkyviin.